

Aan het College van Burgemeester en Wethouders
Raad gemeente Meppel

Meppel, 23 april 2024

Geachte leden van de raad,

Lokaal FNV ZW Drenthe – NW Overijssel heeft op 26 maart 2024 een themabijeenkomst over marktwerking en privatisering in de publieke sector georganiseerd. 4 deskundigen uit de overheid, een nutsbedrijf en de vakbond zijn ingegaan op de gevolgen voor de overheid en de inwoners. Het verslag van de bijeenkomst is bij dit bericht gevoegd.

Graag brengen wij de conclusie van de avond onder uw aandacht. Ook vragen wij u om in uw beleid rekening te houden met de uitkomsten. Uw inwoners hebben belang bij een prominentere rol van de overheid bij de maatschappelijke taken!

Conclusie: De marktwerking en privatisering zijn doorgeschoten, op onderdelen is het efficiënter dat de overheid de voorzieningen beter anders gaan organiseren. Tijdens de bijeenkomst zijn als voorzieningen: vervoer, (thuis)zorg, energie en telecom genoemd. De gebruikers van en de werknemers bij de bedrijven zijn het kind van de rekening.

Knelpunten (bevindingen doorgeschoten privatisering en marktwerking publieke sector):

- Geen tot weinig beheersbaarheid en grip van onze volksvertegenwoordigers
- Verminderde kwaliteit van de publieke diensten
- Toegenomen kosten voor de gebruikers
- Rendement en winsten gaan naar durfinvesteerders/aandeelhouders;
- Hoge kosten aan overhead van de versnipperde taken;
- Afgenomen arbeidsvreugde en werkomstandigheden van de werknemers

In een aantal gemeenten is een start gemaakt met het terughalen van publieke diensten. Hiervoor zijn volop mogelijkheden, eventueel in combinatie met coöperaties. Wij roepen u op te onderzoeken welke stappen uw gemeente kan maken. Wij zien graag bericht over de besluitvorming en zijn bereid ons standpunt aan u toe te lichten.

Hoogachtend,

Jan Gelderloos
(Voorzitter)

Gerard Peters
(secretaris)

Verslag themabijeenkomst inzake privatisering en marktwerking 26 maart 2024

Op dinsdagavond 26 maart 2024 organiseerde Lokaal FNV Zuidwest Drenthe-Noordwest Overijssel een themabijeenkomst over de “doorgeslagen” privatisering en marktwerking in Nederland. Er waren plusminus 40 leden belangstellenden en inleiders aanwezig.

Na een korte pauze wordt de themabijeenkomst officieel geopend door de voorzitter van Lokaal FNV De heer Jan Gelderloos. Hij spreekt zijn zorg uit over de steeds oplopende kosten zoals bijvoorbeeld de zorg en het Openbaar Vervoer. Na de opening geeft hij het woord aan de dagvoorzitter Andries Ophof.

Inleidingen

Voor dit thema zijn een 4-tal sprekers/inleiders uitgenodigd. Dit waren Mark Turksma, wethouder Gemeente De Wolden, Eddie Veenstra, algemeen directeur Rendo, Bas van Weegberg, Lid algemeen bestuur FNV en SER-lid, en Marijn van der Gaag, Bestuurder (en CAO onderhandelaar) Vervoer van de FNV. De eerste spreker van vanavond is Dhr. Bas van Weegberg, lid Dagelijks Bestuur FNV en lid van de SER (Sociaal Economische Raad). Hij is zoon van een buschauffeur en zijn moeder was werkzaam in de private (thuis- |)zorg. Door de enorme werkdruk heeft zij afscheid genomen van de zorg. Hij weet dus wat de privatisering teweeg heeft gebracht. Bijvoorbeeld de bezuinigingen op het Openbaar vervoer. Hierdoor was er o.a. enorme druk op de plas- en gewone pauze van de buschauffeurs. Zij moesten o.a. strijden voor het behoud hiervan en ook het feit dat zij maar gebruik moesten maken van dixies was een zware aanslag op het leven van de chauffeurs. Door de privatisering is er enorm veel druk ontstaan op de secundaire arbeidsvoorwaarden van de chauffeurs, op de (openbare) aanbestedingen. Hierdoor werd er veel bezuinigd op o.a. de arbeidsvoorwaarden en de beschikbaarheid van buslijnen. Hier werd ook in gesneden. De werkdruk is in het OV, de Zorg, bij wooncoöperaties en energiemaatschappijen enorm tegenomen door alle bezuinigingen, welke door de privatisering en de marktwerking plaats hebben gevonden. De Politiek in Den Haag heeft de marktwerking enorm vergroot.

FNV vindt dat dit zeker anders moet worden georganiseerd. De kwaliteit van werk (waaronder ook de arbeidsvoorwaarden) moet goed zijn. De inhoud van werk, men moet financieel rond kunnen komen en de collegiale omgang horen o.a. bij de verbetering van de arbeidsvoorwaarden. Dhr. Van Weegberg geeft aan dat er een onderzoek heeft plaatsgevonden in het Publieke Domein. 90% levert aan de samenleving, 26% heeft het financieel erg moeilijk, 51% heeft last van tekorten en 68% vindt de marktwerking een (groot) probleem. Zorg voor de sociale voorzieningen. Bas van Weegberg gaat verder in op de visie marktwerking van FNV. Er gaat veel mis door de marktwerking en privatisering. Veel taken die vroeger door de overheid werden uitgevoerd (warmtenetten, zorg, kinderopvang) zijn nu overdragen aan marktpartijen. Het idee was de kosten te verlagen en de taken efficiënter te organiseren. Inmiddels blijkt dat dit niet wordt bereikt en vraagtekens worden gezet bij de kosten/kwaliteit van het werk, het naleven van arbeidsvoorwaarden en de werkdruk voor de medewerkers. De SER heeft onlangs advies uitgebracht aan de regering en hierin wordt geconstateerd dat nu te lang geleund is op de publieke sector, inmiddels verdwijnt geld naar buitenlandse durfinvesteerdere.

Werknemers en klanten betalen de rekening, het is volgens FNV daarom beter te stoppen met de privatisering en marktwerking en taken weer terug te brengen naar de overheid of bijvoorbeeld coöperaties.

Eddy Veenstra, Algemeen Directeur Rendo, gaat in op RENDO. In 2011 heeft de regering besloten dat distributie en levering van energie door afzonderlijke bedrijven moeten plaatsvinden. Het leveringsbedrijf van RENDO is daarna voor 80 miljoen verkocht aan ENGIE. Dit bedrag is naar de aandeelhoudende gemeenten overgemaakt. Het distributiebedrijf is overgebleven en werkt volgens de regelgeving, doet dit efficiënt en

kan hierdoor de aandeelhoudende gemeenten jaarlijks winst uitkeren. In de CAO zijn goede afspraken gemaakt en RENDO volgt deze. Eddy geeft aan dat de marktwerking naar zijn mening heeft gewerkt, al kan het op onderdelen zijn doorgeschoten (hij noemt glasvezel - veel aanbieders met een eigen netwerk).

Forumdiscussie

Daarna volgt na een korte pauze de door Andries Ophof (bekend van RTV Drenthe) geleide forumdiscussie. Hij vraagt aan de zaal: "wie vindt privatisering een zege"? ongeveer 50% steekt zijn hand op.

Aan de Forumdiscussie nemen naast de heren Veenstra en Van Weegberg, de heren Marijn van de Gaag (CAO onderhandelaar openbaar vervoer FNV) en Mark Turksma (wethouder gemeente De Wolden) deel.

Tijdens de discussie wordt ingegaan op het niet goed werkende openbaar vervoer, de zorg, de woningbouw, de woningcoöperaties en de energievoorziening. De kosten en controle op de uitvoering kunnen niet meer door de overheid worden bewaakt.

Tussen de heer Veenstra en een aantal andere forumleden bleek verschil van inzicht te bestaan over of en hoe het anders moet. De wethouder van de gemeente De Wolden vindt dat voortaan veel taken anders moeten worden georganiseerd. Dit kan door taken over te brengen van privaat naar publiek. Overigens geeft hij wel aan dat dit niet allemaal door de gemeente kan worden opgepakt, maar provincie of lokale initiatieven zijn ook een optie. FNV denkt dat het zeker anders moet en kan, bijvoorbeeld door taken terug te halen naar de overheid of naar bijvoorbeeld een coöperatie over te brengen. Om dit proces op gang te brengen is het nodig om te zorgen dat het anders kan via informatie en bewustwording bij gebruikers van de diensten. Als er beter wordt geïnvesteerd in goede arbeidsvoorwaarden is dat beter voor de samenleving. Aandeelhouders? Zij doen het slechts voor het dividend dat betaald wordt van ons belastinggeld. Er lekt nog veel geld weg door o.a. private equity: zie Co-Med die huisartsenpraktijken opkoopt en daarna de service en dienstverlening fors omlaag brengt om de kosten te besparen. Helaas gaat dit ten koste van de dienstverlening! En wat zal de verkoop van Arriva betekenen voor de dienstverlening?

Hoe zou het anders kunnen?

- a. Bepaalde diensten (weer) in Publieke handen. Bijv Openbaar Vervoer naar de Provincie
- b. Regionale warmtebedrijven. Klimaatneutraal en opbrengsten publiek investeren
- c. Stap af van het overstapcircus in de zorg en voortaan 1 zorgaanbieder!
- d. Maak van de kinderopvang een publieke basisvoorziening, net als het Onderwijs.

Waar wel marktwerking? Lag dan vast in bijv. een CAO en/of in de arbeidsomstandighedenwet dat de Overheid harder gaat optreden bij misstanden en leg ook vast dat er harde eisen worden gesteld.

Meer zelf doen als samenleving. Coöperaties maken.

Bijvoorbeeld: Consumentencoöperaties, Productiecoöperaties, Werknemerscoöperaties. Dit om meer grip te krijgen op de huidige tijd.

Wat kan een vakbond doen?

- a. Creëren van Bewustwording (bijvoorbeeld op een avond als deze) en informeren.
- b. Media gebruiken
- c. Het versterken van de positie van leden op de werkvloer. Hoe meer leden op de werkvloer, hoe beter en sterker wij staan.
- d. Meer samen optrekken met (maatschappelijke) organisaties, zoals bijvoorbeeld Rover.

Waarom is de Overheid zo labiel over marktwerking in de zorg en dan met name de problemen die dit heeft opgeleverd en nog oplevert? Hoe krijg je de zaken gedaan van onderaf naar boven? M. vd Gaag geeft aan dat dit alleen lukt als men zich verenigt en een zo groot mogelijk draagvlak creëert voor een wijziging in de doorgeslagen Privatisering.

Privatisering een zegen? Het heeft meer ondernemingszin gebracht maar is (veel) te ver doorgeslagen. Dhr. Turksma geeft aan dat zaken als Energie/Water weer Publiek moeten worden. Dit zijn eerste levensbehoeften! Vraag aan de wethouder, Dhr. Turksma: De Gemeente De Wolden is aandeelhouder van de Rendo. Wat gaat/kan hij hieraan doen? Hij geeft aan dat Rendo slechts deels een marktpartij is.

Vraag aan Dhr. B. van Weegberg: Hoe staat het dan met Woningcoöperaties? Hij geeft aan dat Wonen een recht is. Dhr. Stef Blok (voormalig) VVD-Minister) heeft geregeld dat de Minister voor Volkshuisvesting wel kon verdwijnen. Nu, achteraf, weten wij dat dit een behoorlijke misser was. Dhr. Van der Gaag geeft aan dat Woningcoöperaties proberen om zoveel als maar mogelijk is bij te bouwen, maar wordt ook belemmerd door alle procedures en vergunningenstelsels.

Wat is er wel goed gegaan?

Dhr. Veenstra zegt dat de Netwerkkosten laag zijn. Daarnaast gaat er 70% van de winst als dividend naar de aandeelhouders (lees Gemeenten). V.w.b. Internet, wat inmiddels ook al hoort bij de 1ste levensbehoeften, dat is veel lastiger. Hier zijn vele partijen op de markt. Dat draagt wel zorg voor lagere kosten voor de consument. Dhr. Van der Gaag geeft aan dat schaalvergroting de kosten zouden moeten drukken. Dhr. Van Weegberg reageert hierop met de opmerking: Schaal zegt niks over Privaat/Publiek.

Er is een vraag aan Dhr. Veenstra: Hoe staat het dan met de prijzen van Gas/Olie. De gasprijs is immers gekoppeld aan de olieprijs. Dhr. Veenstra geeft aan dat de economische omstandigheden zorg dragen voor stijgingen, maar ook voor dalingen. Gezien de onrust in de wereld verwacht hij overigens dat de prijzen nog wel een tijd(je) aan de hoge kant zullen blijven. De Overheid zou dit moeten monitoren en moeten ingrijpen net zoals ze in 2023/2024 hebben gedaan.

Er wordt een vraag gesteld over het warmtenet van de Amercentrale. Deze wordt met Bio brandstof gevoed. Dhr. Veenstra geeft aan dat deze gekoppeld is/wordt zodat meerdere huishoudens hiervan gebruik kunnen maken. Dhr. Turksma geeft aan dat juist een warmtenet een Publieke zaak zou moeten zijn. Dit om de kosten voor huishoudens (zeer) beheersbaar te houden. Stadswarmte zou door de infrastructuur de kosten kunnen drukken, aldus Dhr. Veenstra. Waarom laten we de energiebedrijven (tijdelijk) geen verlies draaien? Dit was in ieder geval tijdelijk veel voordeliger geweest voor de consument. Dhr. Veenstra geeft aan dat als de doelen die men heeft vastgesteld voor Energiebedrijven er geen sancties zijn. Dat zou anders kunnen.

Algemene vraag:

Hoe los je iets op, als consument, als huishouden?

Door initiatieven te starten als coöperaties. Draag zorg voor het betrekken van de samenleving bij aanbestedingen. Dhr. Turksma geeft het OV een goed voorbeeld te vinden waar het inderdaad zo zou moeten gaan. Dhr. Veenstra geeft aan dat binnen de Energiesector echt wel ruimte is voor particulier initiatief.

Dhr. Van Weegberg geeft aan dat er voor klimaatbeheersing veel geld nodig is, dat er nu nog niet voldoende voor is vrijgemaakt. Hier zouden bijvoorbeeld Pensioenfondsen, zoals ABP, ook in kunnen gaan investeren. Wel is duidelijk dat als een Pensioenfonds investeert dat dit uiteraard wel rendement moet opleveren daar ook de deelnemers aan een dergelijk fonds hiervan ook kan profiteren. Het ABP zou bijvoorbeeld meer kunnen investeren in Windmolens, zonneparken, etc.

Conclusies

- de heer Veenstra: De Overheid heeft veel van wat er nu speelt zelf veroorzaakt.
- de heer Turksma: Er zal weer meer terug moeten naar Publieke zaak. Zoals Energie/Water, het OV, De (thuis- en jeugd-) Zorg.
- de heren Van Weegberg en Van der Gaag: Ga terug naar de tekentafel. Kom met een betere vorm met veel minder Privaat.
- Zaal: ;aat de FNV een eigen Zorgfonds en/of OV oprichten zodat ze zelf kunnen laten zien hoe het wel moet.

Na diverse vragen wordt de avond tegen 22.15 uur afgesloten door de voorzitter, hij bedankt de aanwezigen en de leden van het forum voor hun inbreng.

Gerard Peters, notulist